

Aktywność: Dawno, dawno temu...czyli pieniądz i jego historia.

Każdy z nas ma swoją historię, czyli wydarzenia ułożone chronologicznie, które mają wpływ na nasz obecny obraz. Podobną drogę przeszły pieniądze – od towaru służącego jako środek regulowania zobowiązań do wirtualnej wersji, niedostępnej dla większości naszych zmysłów.

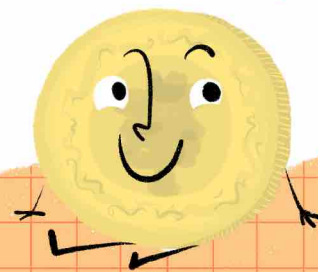
Jakie były początki pieniądza? W jaki sposób regulowana jest jego wartość i kto za to odpowiada? Odpowiedzi na powyższe pytania i wiele więcej znajdziesz w poniższych inspiracjach. Przedstaw je swoim uczniom i wspólnie dajcie się ponieść w świat finansów.

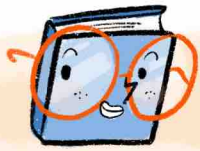
Na dobry początek...

Po powitaniu, bez dodatkowego komentarza, napisz na tablicy kilka zwrotów oznaczających pieniądze (np. **kasa, forsa, szmal, dudki, hajs, gotówka, waluta...**). Poproś klasę o kontynuowanie wyliczanki. Tym sposobem wprowadzisz uczniów w temat zajęć.

Alternatywnie, możesz wykorzystać nowoczesne narzędzia interaktywne, takie jak np. chmura wyrazowa. Za pomocą aplikacji (np. Mentimeter) odpowiedzi dzieci będą natychmiast wyświetlane na rzutniku. Jak to zrobić? Szybko i wygodnie w zaledwie 5 prostych krokach:

1. Wejdź na stronę www.mentimeter.com i dokonaj rejestracji.
2. Spośród dostępnych opcji wybierz „New slide”, a następnie „Word cloud”.
3. Wpisz temat chmury wyrazowej, np. „Wymień znane ci określenia pieniędzy”, i kliknij „Present”.
4. Uczniowie uzyskują dostęp do aplikacji poprzez wejście na stronę www.menti.com i wpisanie kodu widocznego w górnej części ekranu.
5. Obserwujcie zmiany pojawiające się na ekranie i rozpocznijcie rozmowę na temat pieniędzy.

CZY WIESZ, ŻE...?

Pieniądze to środek płatniczy, którego ludzie używają do kupowania rzeczy i płacenia za usługi. Występują w formie tradycyjnej, jako monety i banknoty, oraz w wersji cyfrowej, na przykład w postaci kart płatniczych lub aplikacji w telefonie. Używamy ich, ponieważ są wygodnym sposobem wymiany i regulowania zobowiązań.

Pieniądz powstał jako towar, który ułatwiał wymianę handlową. Zanim przybrał obecną formę, jego postacie zależały od stopnia rozwoju technologicznego i gospodarczego poszczególnych społeczeństw.

Z tego względu wyróżnia się następujące formy pieniądza:

Barter – wymiana towaru na towar (obecnie: obrót bezgotówkowy).

Pieniądz towarowy – wybrane towary pełniące funkcję środka płatniczego, np. bydło w regionie śródziemnomorskim, konie na stepach Euroazji, zboże na Bliskim Wschodzie, herbata w Azji Południowo-Wschodniej, ziarna kakaowca w Ameryce Środkowej.

Płacidła – przedmioty, które jedynie symbolizowały wartość i pozwalały ludziom oszczędzać lub kupować dowolny towar, np. muszle w Chinach, Indiach, Japonii, Afryce, Azji i Oceanii; kamienne toporki w Nowej Gwinei i Europie Środkowej; krążki marmuru na Nowych Hybrydach; agaty na Borneo; nefryty w Chinach.

Pieniądz metalowy – kawałki metali nieszlachetnych, takich jak żelazo, brąz czy miedź, a później szlachetnych, jak srebro i złoto, które były odważane (pieniądz ważony) i formowane w sztabki (pieniądz odliczany).

Pieniądz bity (kruszcowy) – monety, czyli okrągłe przedmioty z umieszczonymi na nich specjalnymi znakami, potwierdzającymi wartość ich stopu.

Pieniądz papierowy – banknoty, czyli przedmioty wywodzące się z kwitu potwierdzającego wartość monet zdeponowanych u bankiera.

Pieniądz wymienialny – pieniądz, który można było wymienić na kruszec (obecnie: pieniądz wymienialny na inne waluty, oficjalnie uznane).

Pieniądz bezgotówkowy i elektroniczny – obejmujący чеки, przelewy bankowe oraz karty magnetyczne. Karty kredytowe i obciążeniowe są połączone z kontem, z którego pokrywane jest zadłużenie, a karty debetowe pozwalają na wypłaty ograniczone do stanu rachunku.

Kto pyta, nie błądzi

Poniżej znajdziesz kilka pytań. Zachęć uczniów do udzielenia odpowiedzi.
W moderowaniu rozmowy skorzystaj z zaproponowanych wyjaśnień.

Jak powstają pieniądze?

Jakie instytucje są odpowiedzialne za drukowanie pieniędzy?

Czym zajmuje się bank banków?

Pieniądze (monety) powstają w mennicy, czyli zakładzie zajmującym się mincerstwem, czyli produkcją (biciem) monet, medali oraz stempli.

Aby zapoznać się z przebiegiem tego procesu, możecie skorzystać z filmu edukacyjnego przygotowanego przez Mennicę Polską.

<https://www.youtube.com/watch?v=pOwXevZ34rc&t=10s> (źródło: Mennica Polska, Jak powstają monety?)

Produkcją banknotów, dokumentów (np. dowody osobiste, paszporty), druków zabezpieczonych oraz systemów IT zajmuje się Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych S.A. (PWPW).

Narodowy Bank Polski (NBP) to bank centralny Rzeczypospolitej Polskiej, z siedzibą główną w Warszawie. Wypełnia zadania określone w Konstytucji RP, ustawie o Narodowym Banku Polskim oraz ustawie Prawo bankowe. Pełni trzy podstawowe funkcje.

Bank emisyjny

NBP ma wyłączne prawo do emitowania znaków pieniężnych będących prawnym środkiem płatniczym w Polsce. Określa wielkość emisji, moment wprowadzenia pieniędzy do obiegu oraz odpowiada za ich płynność. Organizuje obieg pieniężny i reguluje ilość pieniądza w obiegu, zapewniając stabilność waluty.

Bank banków

NBP pełni funkcje regulacyjne w stosunku do banków komercyjnych, mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa depozytów oraz stabilności sektora bankowego. Organizuje system rozliczeń pieniężnych, prowadzi rozrachunki międzybankowe i aktywnie uczestniczy w międzybankowym rynku pieniężnym. Odpowiada za stabilność i bezpieczeństwo całego systemu bankowego oraz nadzoruje systemy płatności w Polsce.

Centralny bank państwa

NBP obsługuje bankowo budżet państwa, prowadząc rachunki bankowe rządu, centralnych instytucji państwowych, państwowych funduszy celowych oraz jednostek budżetowych. Realizuje ich zlecenia płatnicze, zapewniając sprawny przepływ środków finansowych.

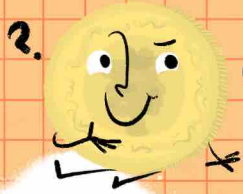
Bądź uważny

*Polskie banknoty są nie tylko środkiem płatniczym, ale również pełnią funkcję edukacyjną, historyczną i artystyczną.
Czas przyjrzeć się im z bliska. Każdy banknot ma unikalny design i zawiera wiele elementów zabezpieczających, które mają na celu zapobieganie fałszerstwom.*

- Podziel uczniów na równoliczne zespoły.
- Każdemu z nich wręcz jeden autentyczny banknot o dowolnym nominale. Będzie on podstawą do udzielenia odpowiedzi na pytania umieszczone w załączonej karcie pracy.
- Po wykonaniu ćwiczenia porównajcie wyniki swoich spostrzeżeń.

Do wnikliwej obserwacji możesz wręczyć uczniom również lupę i latarkę.

CHCĘ WIEDZIEĆ WIĘCEJ

Korzystając z załączonej grafiki oraz opisu, przedstaw uczniom historię płatności.

Historia płatności swoich początków upatruje w wymianie handlowej. W dawnych czasach, ludzie wymieniali towary i usługi bezpośrednio za inne towary i usługi. **System ten zwany był barterem.** Niestety miał on swoje ograniczenia, takie jak konieczność bezpośredniego dopasowania potrzeb obu stron, przechowywanie, wycena czy transport. Poszukiwano zatem innego rozwiązania. Do wyceny wartości zastosowano **pieniądz towarowy.** Wykonany był on z metali szlachetnych takich jak: złoto, srebro, miedź itp. Taka forma zapewniała trwałość i zdobyła powszechną akceptację. **Pierwsze monety najprawdopodobniej pochodzą z VII wieku p.n.e. z Lydii (dzisiejsza Turcja). Były one wykonane z elektumu, naturalnego stopu złota i srebra.**

Szybko rozprzestrzeniły się w starożytnym świecie, stając się standardowym środkiem wymiany w imperiach, takich jak Persja, Grecja i Rzym. Jak możecie przypuszczać ich transport nie należał do najłatwiejszych.

Zatem pomyślano o stworzeniu jego lżejszej wersji.

Pierwsze papierowe pieniądze pojawiły się w Chinach w okresie dynastii Tang (618–907 n.e.). Stały się one powszechne za czasów dynastii Song (960–1279 n.e.), również z powodu niedoboru miedzi na monety.

W Europie, papierowy pieniądz pojawił się później. Pierwsze banknoty zostały wydane w XVII wieku przez Bank Szwecji i Bank Anglii. Powstanie **banków centralnych i systemów bankowych** spowodowało szerokie rozpowszechnienie pieniądza znanego nam w obecnej wersji. Skupmy się zatem na chwilę na naszej polskiej historii monetarnej. Powszechnie uznaje się, że **pierwsze polskie monety zostały wybite za panowania Mieszka I w X wieku. Były to denary ze srebra. Syn Mieszka I, Bolesław Chrobry, również bił monety, które nosiły jego imię i różne symbole, takie jak krzyż.** Za pierwsze **pieniądze papierowe w Polsce** uznaje się bilety skarbowe wyemitowane 8 czerwca 1794 roku przez Dyрекcję Biletów Skarbowych podczas trwającego powstania kościuszkowskiego. Wpływ na decyzję o ich druku miały przede wszystkim problemy finansowe państwa po drugim rozbiórze oraz brak wystarczającej ilości kruszcu do bicia monety. Mimo że znajdowały się w obiegu zaledwie od 16 sierpnia do 6 listopada 1794 roku, banknoty jako nowa forma środka płatniczego zdołały zakorzenić się w świadomości społeczeństwa.

Płatności bezgotówkowe

Płatności bezgotówkowe rozpoczęły się w USA wraz z wynalezieniem kart kredytowych w latach 50. XX wieku i kart debetowych w latach 70. XX wieku. Akceptacja płatności realizowanych przy użyciu kart płatniczych rozwijała się w Polsce od lat 60. XX wieku.

Do początku lat 90. akceptowane były głównie karty wydawane przez zagraniczne banki, którymi płacili turyści z Zachodu. Polskie banki nie wydawały wówczas kart. **Pierwsze polskie karty płatnicze pojawiły się dopiero w latach 90.**

Przelewy elektroniczne:

- Przelewy tradycyjne – realizowane na podstawie ręcznie wprowadzonych danych odbiorcy
- Przelewy natychmiastowe (Express Elixir, BlueCash, SEPA Instant) – umożliwiają szybkie
- przekazanie środków między bankami.

Płatności cykliczne :

- polecenia zapłaty
- zlecenia stałe

Karty Płatnicze:

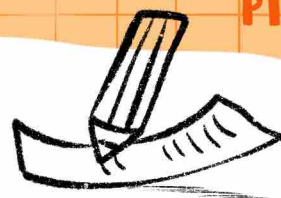
- karty debetowe
- karty kredytowe
- karty charge
- karty prepaid
- karty wirtualne
- karty zbliżeniowe

Płatności mobilne:

- płatności sms
- płatności w aplikacji mobilnej banku
- płatności telefonem
- portfel elektroniczny
- aplikacje płatnicze
- płatności internetowe (PayPal, Revolut, Wise, Skrill – systemy umożliwiające szybkie przelewy i płatności online; PayU, Przelewy24, Dotpay, Tpay – operatorzy płatności internetowych używani w sklepach online.
- wirtualne waluty (Płatności realizowane za pomocą kryptowalut, takich jak Bitcoin, Ethereum, USDT)
- płatności biometryczne (autoryzowane odciskiem palca, skanem twarzy lub siatkówką oka)

SPRAWDŹ TO

Siła osobistych doświadczeń w przyswajaniu wiedzy jest nieoceniona. To doskonała okazja do bacznej obserwacji, wyciągania wniosków, interakcji rówieśniczej i poszerzania interdyscyplinarnej wiedzy. Wybierz z poniższych aktywności te, które uważasz za najcenniejsze dla swojego zespołu klasowego.

Zgadnij co to?

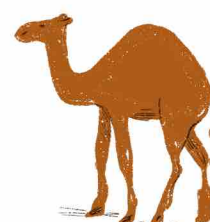
- Podziel klasę na 5-6 zespołów, korzystając z losowania przygotowanych wcześniej monet. Uczniowie, którzy wylosują np. 50 groszówkę, utworzą jedną drużynę, ci z 20 groszami będą stanowić kolejną, i tak dalej.
- Gdy zespoły będą gotowe, wręcz im zestawy monet (identyczne dla każdej grupy). Zadaniem uczniów jest w wyznaczonym czasie (np. 5 minut) wyróżnienie wszystkich cech charakterystycznych monet (kształt, wielkość, kolor, ornamenty). Dodatkowo, uczniowie mogą poszukać ciekawostek o swojej walucie, korzystając z internetowych źródeł.
- Po analizie monet rozpocznie się emocjonująca rozgrywka. Zespoły będą wzajemnie zadawały sobie zagadki, opisując wybraną monetę (bez podania jej nominału). Drużyna, która chce odpowiedzieć, musi odgadnąć nominał. Za każdą poprawną odpowiedź zespół zdobywa punkt. Łączna liczba punktów do zdobycia odpowiada liczbie monet (np. 9).

Zespół z największą liczbą punktów może zostać nagrodzony – na przykład organizacją zajęć na świeżym powietrzu lub lekcją przy muzyce, zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami z nauczycielem.

Finansowa wędrówka po świecie

Przedstaw uczniom karty pracy (ilustracje) zawierające przykłady płacideł i różnorodne zakątki świata. Poproś o połączenie regionu z produktem, stanowiącym niegdyś na danym terenie walutę.

Finansowa wędrówka po świecie

Kantor

Przedstaw uczniom wybrane kursy walut, wyświetlając je na tablicy lub zapisując. Przykładowe waluty to **jen japoński**, **peso meksykańskie**, **lej rumuński**, oraz **bat tajlandzki**. Następnie zachęć uczniów do przeliczenia, ile środków otrzymają w tych walutach, dysponując 100 polskimi złotymi (PLN). Możesz wybrać kursy z danego dnia lub przygotować przykładowe dane. Dla podniesienia poziomu trudności możecie dodatkowo obliczyć różnicę pomiędzy kursem kupna a sprzedaży.

Quiz Wiedzy - "Finansowe 5 sekund"

"Finansowe 5 sekund" to dynamiczna gra zespołowa, która angażuje uczniów w szybkie myślenie i sprawne udzielanie odpowiedzi. Aby rozpocząć, podziel uczniów na 4-5 zespołów. Każdy z zespołów otrzymuje zestaw kart z pytaniami i opcjonalnie klepsydrę odmierzającą czas.

Zasady gry:

- ➔ Uczniowie rozdają między sobą karty. Każdy gracz kolejno odczytuje pytanie z karty na głos.
- ➔ Gracz siedzący po lewej musi udzielić odpowiedzi w przeciągu 5 sekund.
- ➔ Jeśli odpowiedź jest poprawna, osoba odpowiadająca zachowuje kartę.
- ➔ Jeśli odpowiedź jest błędna, karta pozostaje u osoby zadającej pytanie.
- ➔ Gra toczy się do momentu wyczerpania pytań z kart.

Wygrywa osoba, która zgromadzi najwięcej kart, czyli udzieliła najwięcej poprawnych odpowiedzi.

Dzięki temu zadaniu uczniowie mogą ćwiczyć swoją wiedzę finansową w interaktywny sposób, a także doskonalić umiejętności podejmowania szybkich decyzji.

Finansowe 5 sekund

Orzeł na
monecie to:

- rewers
- awers

Co to
jest
awers?

Reszka na
monecie to:

- awers
- rewers

Co to jest
rewers?

Podaj dwa
synonimy
słowa

“wynagrodzenie”.

Policz
pieniądze:

Jaki jest
kształt
monet?

Z czego
wytwarza
się
banknoty?

- z papieru
- z metalu
- z gliny

Wymień
3 elementy
banknotu

Jak ocenić
autentyczność
banknotu:

- spróbować
- dotknąć
- zgiąć

Czyj portret
widnieje na
banknotach:

- władcy
- znanego aktora
- prezydenta Polski

Wymień
nominały
wszystkich
polskich
monet.

Finansowe 5 sekund

Kto zleca produkcję pieniędzy w Polsce?

- wojsko
- prezydent
- Narodowy Bank Polski

Banknoty drukuje się w

- drukarni
- szwalni
- Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych

Monety wytwarza się w:

- stoczni
- spawalni
- Mennicy Polskiej

Co to jest bilon?

- banknoty
- monety
- pojemnik na wodę

Do czego służy świnka skarbonka?

- do zabawy w gospodarstwo
- do zbierania monet

Co to jest nominał?

- kwota zapisana na banknocie
- kwota zapisana na paragonie
- kwota wypłacona z banku

Za co otrzymujemy pensję?

- za zabawę
- za pracę
- za oszustwa

Najmniejszy banknot w Polsce ma nominał

- 10zł
- 5zł
- 20zł

Rozwiń skrót NBP

Rozwiń skrót PWPP

Najmniejsza moneta w Polsce ma wartość

- 1 GROSZ
- 10 GROSZY
- 1 ZŁOTY

Ile banknotów potrzebujesz żeby kupić rower za 1000zł?

- 2x500zł
- 3x200zł
- 1x1000zł

Finansowe 5 sekund

Jaki pierwszy władca Polski wprowadził monety?	Jak nazywały się pierwsze monety w Polsce?	Co to jest pieniądz? - środek płatniczy - towar - usługa	Jak nazywa się polska waluta?
Jaki pierwszy władca Polski wprowadził monety?	Jak nazywały się pierwsze monety w Polsce?	Wymień 3 funkcje Narodowego Banku Polskiego.	Jakich pieniędzy używa się w Unii Europejskiej? - euro - jeny - ruble
Kiedy występuje dług? - gdy zarobiliśmy pieniądze - gdy dostaliśmy kieszonkowe - gdy jesteśmy winni komuś pieniądze	Jaki pieniądz nie występuje w Polsce w jednym banknocie? - 20zł - 100zł - 35zł	Do czego służy karta płatnicza? - jako zakładka do książki - do ozdoby - do płacenia	Ile musisz zapłacić za 2 ciastka po 3 zł? - 8zł - 6zł - 9zł

Finansowe 5 sekund

W jakim kraju pojawiły się pierwsze banknoty?

Jak nazywa się wymiana towaru za towar?

W którym wieku zaczęto używać banknotów w Europie?

Która instytucja w Polsce nadzoruje ilość pieniądza w obiegu?

Gdzie w Polsce produkuje się monety?

Gdzie w Polsce produkuje się banknoty?

Jakie znasz formy płatnicze?

Wymień 5 nominatów polskich monet?

Wymień 5 nominatów polskich banknotów

Jaki król widnieje na 100 zł banknocie polskim?

Jaki jest największy nominat banknotu w Polsce?

Wymień 3 towary jakimi można było płacić przed wprowadzeniem banknotów i monet?

Finansowe 5 sekund

Wymień
nominały
wszystkich
polskich
banknotów.

Wymień
3 elementy
zabezpieczające
banknoty.

WIEM, POTRAFIĘ, DZIAŁAM

Celem tej lekcji jest zdobycie przez uczniów poniższych umiejętności i informacji:

- Uczniowie szczegółowo charakteryzują polskie banknoty i monety.
- Rozumieją funkcję pieniędzy oraz kluczowych instytucji finansowych.
- Potrafią przedstawić historię pieniądza.
- Umieszczają procesy, zjawiska i fakty historyczne w czasie oraz ustalają związki przyczynowo-skutkowe.
- Dostrzegają zmiany w życiu politycznym i społecznym.
- Sprawnie komunikują się w języku polskim (posiadają szeroki zasób słownictwa, tworzą samodzielnie zagadki językowe, uważnie słuchają).
- Wykorzystują narzędzia matematyczne w życiu codziennym (dokonują prostych obliczeń na podstawie przedstawionych kursów walut).
 - * Poszukują, porządkują i krytycznie analizują informacje.
 - * Przestrzegają zasad gry i zgodnie współpracują.
 - * Myślą nieszablonowo (twórczo).

AUTORZY: Marta Kołodziejczyk, Maria Słota